

A budai Országút

Írta: Bevilaqua-Borsody Béla

E Sárteke nevezetű Födgyöbísra, vagyis Panétára vonatkozó geográfiai ismereteim kezdetét bizonyára az jelentette, amikor második normális oskolás nebuló koromban először magoltam be azt, hogy: Budapest székesfőváros kerületei: Első kerület: Vár, Tabán, Krisztinaváros. Második kerület: Viziváros, Országút. Harmadik kerület: Óbuda, Ujlak és a többi.

Nyájas budai Olvasó, a nyájas Budai Napló kedves Olvasója, mondd, óh mondd, tudod-e; mi az az Országút? Ugyebár nem tudod! Vajjon kik tudják még? Bevalom, én tudom. Ez szégyellni való dolog, mert mutatja, hogy vén fiú vagyok én már! Viszont ugyanazt mutatja, hogy csak a X. kerületig tudom kedves Fő- és Székvárosunk köztályait, azaz külvárosait, vagyis kerületeit, A X. kerületről tudom, hogy az „Kőbánya és Tiszviselőtelep”. Ezzel azonban vége is vagyok várostopográfiai tudományomnak, mert a többi kerületet már nem tudom, de sőt nem is akarom tudni, XI. kerület! Ugyan kérem! Sose volt ilyen! Hagyjuk kérem... A Lágymányos: az Kelenföld és punktum! Uj nevére nem vagyunk kíváncsiak.

Ellenben az Országút, az igen! Az rendes, régi jó budai kerület! Igaz, hogy nevének irmagja sincs, de hát úgy látszik, így van ez jól! Bezzeg abban a vacak Párisban nyolcszáz éve él a Pont Neuf, vagyis az Uj Hid neve! Él a Rue de Monsieur Dauphin neve is, ami anyyi, mint Királyúrfi Utcája. A forradalom lenyaktilózza a királyúrfi kedves atyját és a királyúrfi intézmény is némi csorbát szenvedett, de azért abban a vacak Párisban él a nemzeti hagyomány, tehát él a Rue de Monsieur Dauphin utcanév. Él a várostörténet, utcanevekben él. Ki az őrdög törődik mife én k lyesmivel? Országút! Ki tud erről? Bizony, jött-mentek lévén, sűtbavágtuk városhistóriánk emlékeit és Margit-körutat csináltak az Országútból!

Országút: sajnos, már nem tudom megmagyarázni, hogy hol volt, hiszen az összes utcák nevei megváltoztak azóta. Ott volt a mai Horvát-utca és Széna-tér között. Horvát-utca: ez is el fog tűnni, pedig ez is városajt-émléket őriz, noha a horvátokhoz semmi köze nem volt, mert a Krobot szó — amely az utca nevét adta — nem horvátot, hanem ausztriai határszéli „wend”-et; azaz Windsch-t jelent; kevertvérű németet, a „Ponzichter” és a „Wasserpolak”, meg a „Hienz” névű: közlvidéki elnevezés Szénatér: ez is ostobaság, mert nem „tér” volt az, hanem piac, azaz Heumarkt, vagyis Szénapiac. A tér és a piac szavakat összekeverte a sem magyarul, sem németül nem tudó, szörnységesen ostoba régi pestbudai utcakeresztelősi. Mi címen követeljük tehát, hogy éppen az Országút nevének emléke maradjon legyen meg?

Országút: nem is volt az Országút sohase. Semmiféle országút nem volt ott. Land: az vidéket jelentett Landstrasse: azt jelentette,

hogy az már Alvég, Városlaja, Külváros, Előváros, Hostát. A középkorban Várrésze volt a neve az északi városfal alján elhúzódo e külvárosnak. Landstrasse: ez vidéki utat jelentett.

Országút: innen kifelé már Ujlak kezdődött. Ez már nem volt Buda, vagyis, hogy az igazi budaiak szemében nem volt az. Szőlőkapások, azaz Kapások, vagyis Hauer-ek, amolyan félig falusias lakták, meg fuvarosok, tejes-majorosok, azaz Milch-Mayer-ek; vagyis Mülimariak. Mesterember, igazi polgár alig lakott már itt, legfeljebb, ha az itteni furmányosok vidékies életet szorgáló patkoló kovács, kocsijártó bográn, meg holmi egyéb ilyen. A régi budai Városlak nyomai ott voltak végig az Országúton. Gyerekkoromban a régi Luczenbacher-telek kerítése végig még a Városlak volt. A Kapás-utca sarkán még öt éve is állott egy szép darabja. Az Orpheusmozgoba még a Városlak öles falain át lehetett bejutni. Ez a Luczenbacher-telek egykor pestisfémető volt, később az Esterházy-családé lett. 1849-ben Görgey néhány napig mozsarakat állított fel itt.

Az Országút élete egészen falusias volt. Erre vonultak el a Hegyvidék fuvarosai. Hires régi fuvaroskorcsmák állottak itt. Hires volt a Négy Szürke vendégfogadó. Az Országút alján ott, ahol az egykori Török-utcába fordul el, ott volt a Zechmeister mészároscsalád gyönyörű XVI. Lajos stílusú háza, rajta az ökörfej, az ősi mészároscéger, oromháromszögében a másik ősi mészároscímer, az Isten Báránya, kit a Hitelenség két üvöltő Farkasa támad meg. A budai memendoma ezt a nemes régi polgári házat a Jakobinus Összeesküvéssel hozta kapcsolatba.

Az Országút felső végén a János Ispotály fa-á végig a régi budai Városlak. Ez szerencsésen megmenekült. Szemben vele volt a régi híres Leykam vendégfogadó, mellette a még régebbi Fekete Retek. Ez adta a Retek-utca nevét. A mai kocsolya-pálya helyén volt a Christenfélé téglavető gödre, gyerekkoromban is kocsolya-pálya. Ez a Christen-telek a 18. századeleji budai Christen sütőcsaládé volt, azé, amelynek egyik tagja 1730-ban a főutcai Szent Flóriánus kápolnát építtette.

Ma újmódi üvegházak tornyadzanak fel az égbe. Szép ez az új, széles út. A régi budai szem azonban a régi, csapott-tetejű kapásházakat látja a helyükön. Az autóbuszok helyén a csengős, víg, régi fuvaros tárosszekereket látja és a régi lovasút csilingelését hallja.

Országút: ezt már senki sem mondja. Mi, vén budai fiúk azonban a budai Múlt ódon országútját járjuk, pedig ifjonci lábunk nyomát régen befűtta már a budai szél. Hol van a régi Országút? Ott, ahol a „tavalyi hó”; mint François Villon, párisi Diák a budai Mátyás Királyúr éveiben, az Országutak vagabundusa, Költő és Akasztófavirág írta anno 1463.